

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 40—
za pol leta 20—
za četrt leta 10—
za 1 mesec 3-50

Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), prtiličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 7

Ptuj, 13. februarja 1921

III. letnik

Prof. dr. Matija Murko.

(Ob šestdesetletnici.)

V četrtek 10. februarja t. l. je minilo 60 let, odkar se je rodil na Drsteli urbane fare znameniti mož dr. Matija Murko, sedaj profesor na češkem vseučilišču v Pragi (10. februarja 1861.)

V tistih letih, ko je doraščal mladi dečko, se je ustanovila na Ptuju nižja deželna realna gimnazija (l. 1869). Z veseljem so porabili meščani in okoličani to priliko ter pošiljali v gimnazijo svoje sinove. Tudi mladi Murko je vstopil vanjo l. 1872. Pridno se je poprijel naukov in med odličnimi sošolci postal kmalu najboljši. Po končanih 4 razredih v Ptuju je nadaljeval svoje študije na mariborski gimnaziji, ktero je dovršil l. 1880.

Po končani gimnaziji se je odločil odlični dijak, da se posveti germanistiki in slavistiki. Odšel je na dunajsko vseučilišče, na katerem so učili takrat znameniti profesorji za oni stroki. Mladi nadarjeni dijak se je z vso vnemo in vztrajnostjo lotil na vseučilišču svojih naukov. Kot odličnemu dijaku se je posrečilo, da je bil l. 1886 promoviran za doktorja modroslovja „sub auspiciis imperatoris“ t. j. s posebnimi častmi, določenimi po cesarju.

Začeli so se takrat zanimati nekoliko bolj tudi za slovanske študije. Na dunajsko vseučilišče je bil poklican Vatroslav Jagić iz Petrograda. Mladega učenjaka Murka pošljejo torej z ustanovo dunajske univerze na Rusko, da bi se tam izpopolnjeval v proučevanju ruskega jezika, slovstva in življa. Po poldrugoletnem bivanju se je vrnil na Dunaj z bogatim in trdnim znanjem, ki si ga je pridobil na Ruskem. Na Dunaju naj bi to svoje znanje širil med druge, pa tudi sam ga še dalje množil z znanstvenim delom. Pončeval je ruščino in slovenščino na nekih zavodih, delal je v zunanjem ministerstvu in skoraj bi ga bilo to praktično delo odtegnilo njegovemu znanstvenemu delu. Oklenil se je vendarle tega in l. 1897 dobil pravico, predavati na dunajskem vseučilišču o slavistiki. L. 1902 so ga poklicali za rednega profesorja slavistike na vseučilišče v Gradcu. Tam je v novem duhu in z neumorno vnetostjo oživil studij slavistike pri svojih učencih.

Graške razmere pa so postale učenjaku Murku skoro pretesne. Želel si je širšega kroga za svoje delovanje. Sprejel je torej ponudbo na vseučilišče v Lipskem (l. 1916). Ko pa je po končani svetovni vojski tudi nekdanji avstrijskim Slovanom napočila nova doba kulturnega dela, je tudi učeni naš rojak bil pripravljen, iti med nje delovat v svojem poklicu. Prišel je na češko vseučilišče v Pragi za profesorja slavistike. Čeprav bi ga morda rajši imeli doma med sabo, smemo vendar zadovoljni biti, da imamo svojega učenega in delavnega rojaka med brati Čehi.

Murkovo delovanje je mnogostransko in obširno. Ni naš namen, naštevati vsa mnoga njegova znanstvena dela, s katerimi se je proslavil pred učenim svetom. V mlajših letih se je bavil podrobneje s slovniškimi vprašanji, kasneje pa se je posvetil literarno-zgodovin-

skemu in narodopisnemu delu. In ravno v tem pogledu je njegovo delo velikega pomena za nas Jugoslovence. Zakaj Murko se bavi v prvi vrsti globlje s kulturno in literarno zgodovino ter narodnim blagom jugoslovenskim.

Že pred vojno je poskusil skupno obdelati najstarejšo dobo slovstvenega dela med vsemi Jugoslovenci. Pod vidikom skupnosti in enotnosti vseh Jugoslovenov obravnava naša kulturna vprašanja. Zato smemo veseli biti, da imamo ravno v sedanjih dobi rojaka, ki ne samo nam, nego tudi drugim narodom z znanstvenimi učenimi deli kaže o naši enotnosti.

Prof. Murko pa ni samo učenjak, živeč le učenemu svojemu delu. On je ohranil toplo čuteče srce za vsa naša prizadevanja. Zavzemal se je za naša kulturna prizadevanja z vso agilnostjo, ki je le njemu lastna, ko je živel na Dunaju in kasneje kot profesor v Gradcu. Svoje črje domovine ni pozabil, ko je prišel na Nemško. Da nas sedaj na Češkem ne pozabi, je samo ob sebi umljivo. Saj je tam kot nekaj apostel jugoslovanske misli. Ne omeji se pa samo na svoje delovanje kot profesor, on hoče vedno biti v tesnih stiskih s svojimi dijaki, biti jim ne samo učitelj, nego tudi svetovalec in prijatelj.

Ne pozabi niti svoje ožje domovine, ne svojega rojstnega kraja. Oženjen z zavedno Slovenko ni dal, da bi se rodbina na tujem med Nemci izneverila svojemu rodu. Ostala je zavedno slovenska. Kadar le more, pride v počitnicah domov in takrat ne pozabi, priti tudi v svoj domači kraj. Dasi visok gospod, ga nikakor ni sram, pokazati svojim otrokom one kmečke hiše na Drsteli, v kateri se je rodil. Ni ga sram občevati z najpriprostejšim domačim človekom.

Živ zgled nam je prof. Murko pravega slovenskega človeka. S svojo nadarjenostjo in marljivostjo se povzpne do visoke časti vseučiliškega profesorja, znanega široko po učenem svetu. Pri vsem tem pa se ne izneveri svojemu rodu, svoji domovini. V čast je svoji rodbini, svojemu domačemu kraju, svoji domovini, ki s ponosom zro na dičnega, zvestega svojega sina.

Državni budget 1920—21.

Številke državnega proračuna kažejo za leto 1920/21 približno 16 milijard kron izdatkov in 15.000.536.71 K dohodkov.

Proračun je razdeljen na 20 poglavij:

1. Vrhovna državna uprava rabi 3 milijone 855.679.884 K in sicer splošna potreba 1.380.000, provizorni parlament 9.053.900 dinarjev, državni dolg 48.900.000 dinarjev, ministersko predsedništvo 381.380 dinarjev, državni odbor 226.000 din., glavna kontrola 1.157.428 din., dvorna pisarna 990.550 din., podpora invalidom 304.848.835 din.

2. Ministrstvo pravde potrebuje 176.146.241 kron.

3. Ministrstvo prosvete 635.685.113 K.

4. Ministrstvo vere 51.638.160 K.

5. Ministrstvo notranjih del 156.540.000 K.

6. Ministrstvo narodn. zdravja 279.050.432 kron.

7. Ministrstvo zunanjih poslov 30.407.520 kron.

8. Finančno ministrstvo 2.812.880.952 K.

9. Ministrstvo vojne in mornarice 4 milijone 483.218.240 K.

10. Gradbeno ministrstvo 420.810.481 K.

11. Prometno ministrstvo 1.299.099.550 K.

12. Pošno in brzojavno ministrstvo 485 milijonov 509.330 K.

13. Poljedelsko ministrstvo 224.625.170 K.

14. Ministrstvo gozdov in rud 426.128.078 kron.

15. Ministrstvo trgovine in industrije 67.045.848 K.

16. Ministrstvo prehrane 16.980.120 K.

Ministrstvo za socialno skrb 297 milij. 683.078 K.

18. Ministrstvo za agrarno reformo 175 milijonov 480.960 K.

19. Ministrstvo za konstituantno 1.816.152 kron.

Rezervni kredit 82.000.000 K.

Spomin na leto 1910 pod Avstrijo.

Ko smo Slovenci spadali pod cesarsko Avstrijo, nas niso preganjali in tlačili samo uradi in šole. Hudo in pri vsaki priliki so nas preganjali na deželi žandarji, po mestih pa policaji. Pošten Slovenec ni bil nikjer varen. Tudi policija v Ptuju ni delala nobene zjeme. Večinoma so bili nastavljeni kot policaji Nemci iz drugih dežel, ki niso znali, pa se tudi niso hoteli učiti slovenskega jezika. Vedeli pa tudi so, da so se očetu županu in uradnemu predstojniku s tem najboljše prikupili, ako so postopali s Slovencem brezobzirno in kar najbolj sirovó. Da podprem svojo trditev, povem iz spomina tale dogodilja:

Dne 11. marca 1910 so prišli fantje iz Slov. goric na vojaški nabor. Kakor je to običajno, imeli so šopke cvetlice zvezane s slovenskimi traki. Podali so se v gostilno W., ker je bila tu komisija zbrana. Sedeli so mirno pri svoji mizi. Naenkrat stopi žandarm in ko je zagledal slovenske trake, je v svoji avstrijski vsegamogočnosti takoj komandiral, da naj fantje slovenske trake odstranijo. Nekaj jih je temu ugodilo, nekaj pa ne. Tem, ki so preslišali komando, je avstrijski žandarm strgal cvetlice s traki s suknje, ter pometal na tla! Fant J. K. je mirno svoj šopek pobral in ga je spet pripel na suknjo. To pa je mogočni žandarm hudo zameril. Poklical je mestno policijo, dva sta fanta prišla, ga vklenila ter ga tirala skupno z žandarmom na mestni urad!

Tu so ga vtaknili v luknjo okoli ede-najste ure dopoldne in so ga držali do 6. ure zvečer. Nihče ni fanta zaslišal, nihče mu ni povedal, zakaj so ga zaprli. Ko je fant sedel v zaporu, ga je obiskal vodja mestne policije Z. Ta je fanta prijemal za ušesa ter ga je sunil z roko v usta, da mu je tekla kri.

To pa ni zadostovalo. Psoval je fanta z besedami: Slovenska svinja, prasica! Napravi si zdaj pantelc gor tu v ječi!

Eno uro pozneje je fanta obiskal spet

Z. Pred vrati stoječ, je prašal fanta, ali je lačen. Ko je fant pritrdil, mu je Z. odgovoril: Ti misliš, da bomo mi slovenskim svinjam jesti kupovali? Saj imaš slovenski pantelc, ki ti ga lahko skuhamo, in tudi tisti tvoj znak, ki bode za čušpajs. To bode vse dobro skupaj. Konečno je mestna policija fanta zatožila zaradi razžaljenja časti, pa je vendar, tudi pod Avstrijo, propala, ker mu ni mogla ničesar dokazati!

V takih razmerah smo živeli Slovenci še pred nedavnim časom v cesarski Avstriji. Burja je zgrabila in odnesla Avstrijo, našega župana, predstojnika mestnega urada, mestne nemške policaje.

Kdo bode žaloval za vsem tem?

Kateri pametni človek bi si želel prejšnje čase in razmere nazaj?

Rešeni smo teh, prosti smo! Uživajmo prostost, pa ne pozabimo niti za trenutek, da postanemo spet sužnji, ako propade naša država Jugoslavija!

F. Gr.

Gospodarstvo.

Odpomoč pomanjkanju kolja.

Marsikateri vinogradnik izda za kolje velike svote in pride dostikrat ob času potrebe še v zadrego, ker ni vedno pripravnega kolja na razpolago. Hrastovo in kostanjevo kolje je sedaj zelo drago in redko. Nič dosti cenejše ni kolje iz mehkega lesa, ki je pa izvzemši macesnovega manj trpežno. In vendar bi premnogi, ki sedaj kupuje kolje, si isto lahko pridela na svojem zemljišču. Treba samo, da si naredi kolosek (gaj); zemlje se najde v to svrhu na srednjih in večjih posestvih dovolj. Tudi doma pridelano kolje povzroča stroške, vendar je kolje lahko vedno na razpolago in domači delavci se najde v to svrhu na srednjih in večjih posestvih dovolj. Tudi doma pridelano kolje povzroča stroške, vendar je kolje lahko vedno na razpolago in domači delavci se pri sekanju, oziroma pripravljanju kolja, ki se vrši od jeseni do pomladi, lažje izkoriščajo.

V takem koloseku bo seveda umestno pomnoževati izmed za kolje sposobnih dreves tisto vrsto, katera da mnogo trpežnega kolja, ki hitro raste in ki ni izbirčna glede zemlje. V tem oziru bo, mislim, akacija najboljša; kajti ona ni zbirčna, raste naglo in da prvovrstno kolje.

Ker poganja akacija mnogo koreninskih izrastkov, jo je mogoče potom teh razmnoževati. Pa tudi iz semena si lahko na gredi vzgojimo sadike za presajenje na stalno mesto.

Če tudi raste akacija prav rada in bujno dostikrat brez vsake oskrbe, bo vendar uspeh sigurnejši, ako prostor za kolosek primerno pripravimo. V času od jeseni do pomladi je treba zemljo kakega pol metra globoko zrahljati; zimskemu mrazu izpostavljen, prerahljana zemlja dobro prezebe, se razkroji ter postane rodovitnejša in prosta plevela. Tako pripravljena zemlja sprejme tudi več zimske vlage, kakor nepripravljena; novoposajene sadike so torej proti poletni suši bolj obvarovane. Na pomlad je saditi sadike bodisi 1½ m v četirikutu ali pa po pol metra narazen v vrstah, ki so dva metra ena od druge oddaljene.

Prihodnjo pomlad je rastlince en pečen nad zemljo skrajšati in prve dve leti obvarovati plevela. Da se splača okapati akacije, lahko sadimo v prvih časih vmes kako okopavino, n. pr. peso ali kaj sličnega. Pozneje, ko se akacije ojačijo, ne rabijo več oskrbe. Vsako tretje ali četrto leto, kakršna je pač rast, pride kolje na posekanje; zato je treba napravo koloseka razdeliti na 4 do 6 let, ako se hoče vsako leto sekati. Posekano kolje je stebiti, obeliti, zložiti in obtežiti tako, da se lahko suši in ne zvije. Zelo se priporoča sveže posekano in takoj obeljeno kolje namakati 24 ur v 5 odstotni raztopini bakrene galice, kajti tako pripravljeno kolje postane izvanredno trpežno.

Pri nas znana akacija je trnjasta, neka pavrst, imenovana Bessnova akacija, je pa brez trnja. Ta bi bila za napravo kolosekov posebno pripravna. Iz navedenega je razvidno, da je mogoče prideliti marsikje kolje doma, kolikor se ga rabi, da se celo za prodajo; odjemalcev za tako blago manjkalo ne bode.

Vrhtega pa čebelice kaj rade obiskujejo akacijino cvetje, ker je izvrstna paša in daje prvovrstni med.

Vinarski inštruktor Zupanc.

Sajenje tobaka v Sloveniji.

Oglasi in prijave pole za sajenje tobaka v letu 1921 so že razposlani na občinske urade zadevnih okolišev. Ker prihajajo vprašanja, je-li se sme napraviti nasade v drugih okrajih, ki niso navedeni v oglasu, se pojasnjuje, da je kultura tobaka dovoljena le za glavarstva Črnomelj, Novomesto in Krško, dalje okraje Konjice, Celje, Brežice, Ptuj, Maribor, Gornja Radgona, Ljutomer, ter konecno za celo Prekmurje. Povsod drugod je posajenje zabranjeno.

Pa tudi v navedenih okoliših je sajenje vezano na poprejšnjo prijavo pri občinskem uradu ali pa pri bližnji postaji finančne straže, ki bodo izdale dozvole (licence) in dalsle prijavljencem.

Sajenje brez licence je strogo prepovedano in se bo kaznovalo kar najstrožje.

S prijavi morajo kmetje pohiteti, ker je rok za prijavo **nastavljen do 20. februarja**. Prijave že prihajajo. Za vzgled navajamo občino Št. Peter v Sav. dolini, kjer se je izredno lepo število kmetov priglasilo za sajenje in sicer z velikim številom sadik. Več posestnikov je priglasilo po 20.000 sadik, to je približno po en joh (plug) zemlje za to kulturo. Iz neke druge občine je dobila direkcija tobačne tovarne v Ljubljani dopis, češ, da je zahteva, da se posadi najmanj 2.000 sadik (5 arov) previsoka. Tem bodi povedano, da je ta zahteva prav skromna, kajti kdor hoče imeti kakih dohodkov iz te kulture, mora zasaditi vsaj toliko zemljišča, ker drugače se to ne izplača ne za njega in ne za državni monopol.

Povedati se mora, da je Uprava državnega monopola se odločila za tobačno kulturo v Sloveniji za to, da bo naš kmet imel iz te kulture redne in dobre dohodke; te pa more dobiti le, ako sadi v primerni množini in ne za zabavo po kakih par sto sadik.

Iz Prekmurja so na direkcijo tobačne tovarne došle prošnje, da bi se dovolilo saditi po nekaj rastlin in da se od vsake rastline plača davek, češ tobaka za pipo ne dobimo kupiti.

Da bi kdo sadil za lastno potrebo, tega se ne more dovoliti, ker državni monopol tega nikjer v celi kraljevini ne dopušča.

Pritožba, da ni dobiti v prodaj zadosti tobaka za pipo, je bila deslej opravičena. Poslej pa je dana možnost, da se bo stavilo takega tobaka mnogo več v prodajo in bodo take pritožbe minule v zadovoljstvo kadilcev in tudi monopolne uprave.

Ljubljana, dne 3. februarja 1921.

* * *

Žvepleno apneno brozgo je pričel izdelovati tudi pri nas v Jugoslaviji g. Jurca v Ptuj. Brozga je jako dobro sredstvo zoper živalske in rastlinske bolezni na sadnem drevju in na trtah. Na trti zatre zlasti pršico in plesnobo. Kdor je imel lani v vinogradu plesnivo (pepelnat) grozdje, naj nikar ne zamudi po reznji vso trto namazati z zmesjo dveh delov vode in enega dela brozge. Namazane trte odganjajo pozneje kakor nenamazane, kar je velike vrednosti, ker so poganjki varnejši proti pomladnim slanam.

Štedljivost je lepa lastnost, a mi se je še premalo zavedamo. Koliko bi n. pr. naši vinogradniki letos prištedili, ako bi se pri škropljenju vinogradov posluževali „Bosna-paste“ namesto modre galice. „Bosna-pasta“, ki je pri nas in drugod preizkušena kot ga-

lici popolnoma enakovredna, je veliko cenejša kot modra galica. „Kmetijska družba“ v Ljubljani prodaja „Bosna-pasto“ kilogram po 14 kron, galico pa kilogram po 24 kron. Ako pomislimo, da je treba h galici pridejati še apno, ki ga „Bosna-pasta“ že vsebuje, je jasno, da je „Bosna-pasta“ skoraj za polovico cenejša od galice. Pa vendar kupujejo ljudje skoraj izključno drago galico namesto cenejše „Bosna-paste.“ Ker se porabi v Sloveniji okrog 100 vagonov galice, sledi iz tega, da so naši vinogradniki najmanj 12 milijonov kron proč vrgli, ker so kupovali galico namesto cenejše „Bosna-paste.“ Trmoglavost je treba drago plačati.

Umetno gnojilo, čilski soliter pošilja brezplačno delegacija proizvajalcev čilskega solitra za kraljevstvo SHS, v primernih množinah kmetovalcem, ki hočejo poizkusiti učinek tega, od početka svetovne vojne nam manjkajočega dušičnega gnojila. To gnojilo se razpošilja za poizkusno gnojenje ozimnega in jarega žita, koruze za zrnje in koruze za zeleno krmo. Kdor se za to zanima, naj pošlje svoj naslov in navede, za gnojenje katerih rastlin želi prejeti čilski soliter. Vsak interesent bo nato dobil natančno navodilo. Čilski soliter se razpošilja zastoj in poštnine prosto, vendar pa je prejemnik zavezan delegaciji podrobno poročati o uspehu poizkusnega gnojenja. Prijave sprejema do dne 15. februarja t. l. dipl. agr. A. Jamnik v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 8.

Dopisi.

Dnevno koncert

— salonskega orkestra iz Zagreba —

v KAVARNI KORŽE, PTUJ

Vseh svetnikov ulica 10.

Začetek ob 8 uri zv. - Vstopnina prosta.

Veselični odbor Sokola prosi, da se mu predložijo vsi računi za pustni venček najpozneje do sobote 12. t. m.

Napeljava električarje. Pripravljalni odbor za dobavo električarje, s sedežem v Ptuj, sklicuje sledeče sestanke interesentov: 1. Za Ormož in okolico v soboto, dne 19. februarja t. l. ob 2. uri popoldne. 2. Za Ptuj in okolico na dan 20. februarja t. l. (v nedeljo) ob 9. uri popoldne v veliki dvorani mestnega urada. 3. Za Sl. Bistrico, v nedeljo dne 20. februarja t. l. ob 3. uri popoldne pri okrajnem zastopu v Slov. Bistrici. Na sestanku so vabljeni vsi, ki se za stvar zanimajo. Od teh sestankov bo odvisno, ali se odloči tudi Ormož, Ptuj in Sl. Bistrica za pristop h garancijskemu sindikatu, ki je prevzel nalogo ustanoviti delniško družbo in tako še letos omogočiti pričetek zgradbe daljnovoda od elektrarne Fala do Varaždina.

Ptujška kmetijska podružnica ima svoj redni občni zbor z običajnim dnevnim redom dne 20. svečana 1921 ob 9. uri v prostorih gostilne Zupančič v Ptuj.

Uredništvu „Ptujkega lista“ Ptuj. V Vašo notico „Advokat Mravljak“ v številki Vašega lista 4 od 23. januarja vrnili se Vam je tiskovna pomota, da bo prevzel odvetniško pisarno dr. Mravljaga v Mariboru nemškutar dr. Rupnik. Uljudno Vas prosim, da popravite v Vašem listu omenjeno notico v tem zmislu, da je dr. Srečko Rupnik prekoslej zaveden Slovenec ter da je prevzemnik zgoraj omenjene pisarne dr. Edmund Kupnik. Z odličnim spoštovanjem dr. Srečko Rupnik.

Iz ruskega ujetništva se je vrnil Jožef Kostanjovec, posestnik v Stojncih. Bil je v Rusiji od padca Przemysla marca 1915. Več let domači niso vedeli, ali še živi ali ne.

Ustreljen nasilnež. V gostilni „Ljudski vrt“ v Ptuj, je zloglasni razgrajal in pretepač Fr. Čoh z odprtim nožem napadel železniškega uslužbenca Krajnc. Napadeni se je branil z revolverjem ter ustrelil Čoha med rebra, da je na mestu mrtev obležal. Ljud-